

**КЕЛІСЕМІН:**

Кәсіподақ ұйымының төрайымы  
тәрбиеші Ақбаева  
К.К.Ақбаева

« 31 » 08 2023жыл

**БЕКІТЕМІН:**

«Балдәурен» бөбекжай-  
бақшасының  
менгерушісі Б.Б.Ташмағанбетова

« 31 » 08 2023жыл

«Жамбыл облысы әкімдігінің білім басқармасы Мойынқұм ауданының білім бөлімінің «Балдәурен» бөбекжай-бақшасы» МКҚК

**Терроризмге қарсы қауіпсіздік жөніндегі****Нұсқаулық**

1. Күдікті адамдарға, заттарға, кез-келген күдікті нәрселерге назар аударыңыз. Барлық күдікті құқық қорғау органдарының қызметкерлеріне хабарлаңыз.
2. Әсіресе маусымнан тыс киінген адамдардан сақ болыңыз (егер сіз жазда шапан немесе қалың куртка киген адамды көрсеңіз - абай болыңыз - мұндай киімнің астында террористер бомбаларды жиі жасырады, олардан аулақ болып, құқық қорғау органдарының қызметкерлерінің назарын аударған дұрыс).
3. Үлкен сөмкелері мен чемодандары бар адамдардан сақ болыңыз, әсіресе егер олар мұндай жүктерге жарамсыз жерде болса.
4. Сақ болыңыз, күдікті адамдардың белгілерін, олардың бет – әлпетінің ерекшеліктерін, киімдерін, есімдерін, лақап аттарын, мүмкін тыртықтар мен татуировкаларды, сөйлеу ерекшеліктері мен мінез-құлқын және т.б. есте сақтауға тырысыңыз, оларды өзіңіз токтатуға тырыспаңыз-сіз олардың алғашқы құрбаны бола аласыз.
5. Өзіңізді дұрыс емес, жүйке, қорқынышты, айналаңызға қарап, киіміңіздегі немесе бағажыңыздағы нәрсені тексеретін адамдардан барынша қашықтыққа кетуге тырысыңыз.
6. Егер сіз күдікті адамнан алыстай алмасаңыз, олардың бет-әлпетін қадағалаңыз (мамандар террористік шабуылға дайындалып жатқан қылмыскер әдетте өте шоғырланған, ерні тығыз немесе баяу қозғалатын көрінеді, дұға оқығандай).
7. Ешқашан бейтаныс адамдардан Сөмкелер мен сөмкелерді қабылдамаңыз, сөмкелеріңізді караусыз қалдырмаңыз.
8. Эвакуация жоспарымен танысыңыз, ғимараттың резервтік шығуы қайда екенін біліңіз.

9. Егер жарылыс, өрт болса, сіз қатты шу мен айқай естисіз – дереу эвакуациялауға кірісіңіз. Бұл туралы көршілерге ескертіңіз, құжаттар мен ақшаны өзіңізбен бірге алыңыз. Бөлмені ұйымдасқан түрде қалдырыңыз.

10. Жауапты адамдардың рұқсатынан кейін ғана тастап кеткен бөлмеге оралыңыз.

11. Эвакуацияның басталуы туралы басшылықтан немесе Құқық қорғау органдарынан хабарлама алғаннан кейін, сабырлы болыңыз және олардың командаларын нақты орындаңыз.

12. Қандай жағдай болмасын, дүрбелеңге түспеуге тырысыңыз.

### **ЖАРЫЛҒЫШ ЗАТ БОЛУЫ МҮМКІН КҮДІКТІ ЗАТТЫ АНЫҚТАУДАҒЫ ӘРЕКЕТТЕР**

Егер табылған зат сол жерде болмауы керек деп ойласаңыз, бұл фактіні назардан тыс қалдырмаңыз.

Жерде жатқан заттарды сыртта тешпеңіз.

Егер сіз ұмытылған немесе иесіз нәрсені тапсаңыз, жақын адамдардан сұраңыз. Олар қаншалықты тартымды көрінсе де, иесіз заттарды таңдамаңыз. Оның кім екенін және оны кім қалдырғанын анықтауға тырысыңыз. Егер иесі анықталмаса, табылған зат туралы дереу бастыққа, жедел кезекшіге хабарлаңыз, құқық қорғау органдарына хабарлаңыз.

Күдікті сөмкенің, қораптың, басқа заттың ішіне қарауға тырыспаңыз, қол тигізбеңіз, қозғалмаңыз, табылған затты ашпаңыз – бұл олардың жарылуына, көптеген құрбандар мен қиратуларға әкелуі мүмкін.

Затты анықтау уақытын белгілеңіз

Адамдарды табудан мүмкіндігінше алыстату үшін қолдан келгеннің бәрін жасауға тырысыңыз. Қауіпсіз қашықтыққа өзіңіз кетіңіз. Жедел тергеу тобының келуін күтіңіз (сіз өте маңызды куәгер екеніңізді ұмытпаңыз).

Есіңізде болсын: заттың сыртқы түрі оның нақты мақсатын жасыруы мүмкін. Жарылғыш құрылғыларға арналған камуфляж ретінде қарапайым тұрмыстық заттар қолданылады: сөмкелер, сөмкелер, қораптар, ойыншықтар және т. б.

### **ТЕРРОРИСТІК АКТ ЖАСАУ ҚАУІП ТӨНГЕН КЕЗДЕГІ ӘРЕКЕТТЕР**

Өрқашан айналаңыздағы жағдайды бақылаңыз, әсіресе адамдар көп жиналатын жерлерде болған кезде.

Дайындалып жатқан террористік акт туралы кездейсоқ біліп, бұл туралы дереу құқық қорғау органдарына хабарлаңыз.



Егер кенеттен қауіпсіздік күштері мен құқық қорғау органдарының белсенділігі басталса, қызығушылық танытпаңыз, басқа жолмен жүріңіз, бірақ қарсылас ретінде кателеспеу үшін жүгірмеңіз.

Жарылыс кезінде немесе атыс басталған кезде дереу жерге құланыз, жақсырақ жабық (шекара, сауда шатыры, Көлік және т.б.). Қауіпсіздікті арттыру үшін басыңызды қолыңызбен жабыңыз.

Егер сіз көпшіліктің арасында болсаңыз, дүрбелең пайда болса:

егер сіз көпшіліктің арасында болсаңыз, ол сізді алып жүрсін, бірақ одан шығуға тырысыңыз;

терең дем алыңыз және кеуде қуысы қысылмауы үшін шынтағыңызға бүгілген қолдарыңызды сәл жағына жайыңыз;

ұзын және үлкен адамдардан, көлемді заттары мен үлкен сөмкелері бар адамдардан аулақ болуға тырысыңыз;

кез келген жолмен аяғыңызды ұстауға тырысыңыз;

қолыңызды қалтаңызда ұстамаңыз;

қозғалу кезінде аяғыңызды мүмкіндігінше жоғары көтеріңіз, аяғыңызды толық аяққа қойыңыз, тұқым жасамаңыз, аяқтың ұшына көтерілмеңіз;

егер ұсақтау қауіпті сипатқа ие болса, бірден ойланбастан, кез-келген жүктен, ең алдымен ұзын белбеу мен шарфтағы сөмкеден құтылыңыз;

егер бірдеңе түсіп кетсе, оны көтеру үшін еңкеймеңіз;

егер сіз құлап қалсаңыз, қолыңызға сүйенбей, аяғыңызға мүмкіндігінше тез көтерілуге тырысыңыз (олар қысылады немесе сынады);

кем дегенде бір сәтке табанға немесе шұлыққа тұруға тырысыңыз;

қолдау тапқаннан кейін, аяғыңызбен жерден күрт итеріп, "шығыңыз";

егер сіз тұра алмасаңыз, допқа оралыңыз, басыңызды білектеріңізбен

қорғаңыз, алақаныңызбен бастың артқы жағын жабыңыз;

адамдар көп жиналатын бөлмеге кіргеннен кейін, төтенше жағдай туындаған

кезде қандай орындар ең қауіпті екенін алдын-ала анықтаңыз (шыны есіктер

мен бөлімдер және т. б.), косалқы және апаттық шығуларға назар аударыңыз,

оларға ойша жол жасаныз;

залдың бұрыштарында немесе қабырғалардың жанында көпшіліктен жасырыну оңай, бірақ ол жерден шығуға жету қиынырақ.

## **ТЕРРОРИСТИК АКТ ЖАСАУ КЕЗІНДЕГІ ІС-ӘРЕКЕТТЕР**

Жарылыстан кейін маңызды ережелерді сақтау керек:

ауыр жарақат алмағаныңызға көз жеткізіңіз;

сабыр етіңіз және қандай да бір әрекет жасамас бұрын мұқият қараңыз;

мүмкіндігінше басқа зардап шеккендерге алғашқы көмек көрсетуге тырысыңыз;

жаңа жарылыстар, құлау, қирау мүмкіндігін есте сақтаңыз және

мүмкіндігінше қауіпті жерден тыныш кетіңіз;

егер сіз жарақат алсаңыз немесе үйіндінің астында қалсаңыз-өз бетіңізше

шығуға тырыспаңыз;  
басылымның жақын маңдағы жиһаз қалдықтарымен "төбені" нығайтуға тырысыңыз;  
өткір заттарды өзіңізден алыстатыңыз;  
егер сізде ұялы телефон болса-құтқарушыларға "112" нөміріне қоңырау шалыңыз;  
мүмкіндігінше дымқыл болған кезде мұрын мен ауызды орамалмен және киіммен жабыңыз;  
бұл үшін құтқару жабдықтарының жұмысында тоқтау кезеңдерін ("тыныштық минуттары") пайдалана отырып, құбырлар арқылы құтқарушылардың назарын аудару үшін соғу жақсы;  
құтқарушылардың дауысын естігенде ғана айқайлаңыз-әйтпесе шаңнан тұншығып қалу қаупі бар;  
ешқандай жағдайда от жағуға болмайды;  
егер аяғы немесе қолы ауыр затпен басылса-қан айналымын сақтау үшін оны уқалауға тырысыңыз.  
Өрт кезінде қажет:  
ғимараттан мүмкіндігінше тезірек шығуға тырысып, мүмкіндігінше төмен түсіңіз;  
олар арқылы тыныс алу үшін бетіңізді дымқыл шүберекпен немесе киіммен ораңыз;  
егер ғимаратта өрт болса және сіздің алдыңызда жабық есік болса, тұтқаны алақанның артқы жағымен алдын ала ұстаңыз – егер ол ыстық болмаса, есікті ашып, көрші бөлмеде түтін немесе от бар-жоғын тексеріңіз, содан кейін есіктің тұтқасы немесе есіктің өзі ыстық болса, оны ашпаңыз;  
егер сіз ғимараттан шыға алмасаңыз, құтқарушыларға сигнал беру керек, тек соңғы шара ретінде айқайлау керек, өйткені сіз түтінмен тұншығып қалуыңыз мүмкін;  
терезеден кез-келген затты немесе киімді сермеу жақсы.

## **АЛҒАШҚЫ МЕДИЦИНАЛЫҚ КӨМЕК КӨРСЕТУ**

Егер сіз жарақат алсаңыз, жараны орамалмен, сүлгімен, шарфпен, матамен байлап көріңіз. Тамырды сүйек шығыңқы жеріне басу арқылы қан кетуді тоқтатыңыз немесе белдікті, орамалды, шарфты берік матаның жолағын пайдаланып қысым таңғышын қолданыңыз. Сізге жақын, бірақ қиын жағдайда тұрған адамға көмектесіңіз.

Жаралар кесілген, тесілген, атыс, күйік, тістелген. Әдетте, жарақат кезінде қан кетудің әртүрлі қарқындылығы байқалады. Сондықтан алғашқы көмек көрсету кезінде қан кетуді тоқтату керек.

Артериялық қан кету кезінде қан ашық, қызыл, артериядан субұрқақпен шашырайды. Қолда немесе білекте қатты қан кету жағдайында шынтак буынын мүмкіндігінше бұгу керек. Аяқ пен төменгі аяғынан қан кету кезінде-тізе буынында аяқты бүгіңіз. Жамбаста артериялық қан кету кезінде-

аяққа шаптың астына турникет (бұралу) жағыңыз. Иықта-иық буынынан сәл төмен турникет.

Веноздық қан кету кезінде қан біркелкі қара немесе дерлік қара ағынмен ағып кетеді. Бұл қан кетуді тоқтату үшін аяқ-қолды мүмкіндігінше көтеріп, тығыз таңғышты қолдану жеткілікті. Қан кетуді тоқтатқаннан кейін жараның шеттерін йод ерітіндісімен немесе жасылмен майлау керек, жараны дәке шүберекпен немесе таза шүберекпен жауып, таңғышты таңғышпен, затпен немесе белдікпен жағыңыз.

Жарақат алған кездегі ауырсыну зардап шеккен адамның шок жағдайына әкелуі мүмкін. Бұл жағдайда қан кетуді тоқтатудан басқа, қажет:

жәбірленушіні қолдары мен аяқтары сәл жоғары болатындай етіп қойыңыз немесе отырыңыз;

ауырсынуды басатын дәрілерді қолданыңыз;